EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2023 03 27
COM(2023) 182 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl tam tikrų dujų laikymo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2017/1938 aspektų

{SWD(2023) 73 final}

1. Įvadas

Jau 2021 m. dujų rinkose pradėjo didėti įtampa ir dujų kainos ženkliai išaugo. Dėl 2022 m. vasario mėn. prasidėjusios Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą kilo vienas dujų tiekimo sutrikimas po kito ir dujų kainos pasaulinėse rinkose tapo gerokai nepastovesnės. Iš ES ir jos artimiausių kaimynių, kurios buvo priklausomos nuo dujų tiekimo iš Rusijos, šie pokyčiai pareikalavo stiprios reakcijos bei priemonių pasiūlai ir paklausai subalansuoti.

Dėl dujų rinkos disbalanso masto ir baiminantis didelių tiekimo sutrikimų, po kurių pramonei ir namų ūkiams galėtų kilti rimtų tiekimo apribojimų, buvo priimtos precedento neturinčios reguliavimo priemonės. Tai prisidėjo prie dujų tiekimo saugumo ir užtikrino dujų kainų mažėjimą 2022–2023 m. žiemą.

Dujų laikymas jau buvo svarbi Komisijos su dujomis susijusio pasirengimo planų, kuriais siekiama pasiruošti 2022–2023 m. žiemai ir ateinantiems metams, dalis, kaip pabrėžta ir komunikato „REPowerEU“ plane[1] bei Komisijos komunikate *Sutaupytos dujos – saugu žiemą*[2]. Būtent gerai pripildytomis dujų saugyklomis užtikrinama, kad žiemos šildymo laikotarpiu dujos būtų prieinamos ir privatiems namų ūkiams, ir įmonėms.

Be to, 2022 m. birželio 27 d. teisėkūros institucijų priimtame Reglamente dėl dujų laikymo[3] reikalaujama, kad visos valstybės narės, kuriose yra dujų saugyklų, užtikrintų, kad iki 2022 m. lapkričio 1 d. jų požeminių dujų saugyklos būtų pripildytos ne mažiau kaip 80 %. Nuo 2023 m. dujų saugyklos iki kiekvienų metų lapkričio 1 d. turės būti pripildytos 90 %.

Kaip papildoma pakankamo dujų pripildymo lygio užtikrinimo ateinančiais metais priemonė Reglamente dėl dujų laikymo numatoma, kad kiekvienas ES dujų laikymo sistemos operatorius turi būti sertifikuotas. Operatorių sertifikuoti turėtų būti atsisakyta arba turėtų būti imtasi priemonių padėčiai ištaisyti, jei atitinkamos institucijos padaro išvadą, kad asmuo ar subjektas, kuris tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja laikymo sistemą arba naudojasi bet kokia teise į ją, gali kelti pavojų ES energijos tiekimo saugumui.

Šioje ataskaitoje apžvelgiamas Reglamento dėl dujų laikymo įgyvendinimas pagal valstybių narių pateiktą informaciją apie jų dujų laikymo priemones ir sertifikavimo procedūras, papildomai atsižvelgiant į Eurostato duomenis, vadovaujantis Reglamento (ES) 2017/1938 17a straipsniu. Prie jos pridedamas tarnybų darbinis dokumentas, kuriame pateikiama išsami informacija apie valstybių narių priemones, kurių jos ėmėsi savo dujų saugyklų pripildymui užtikrinti, ir dujų kainų analizė įgyvendinant Reglamentą dėl dujų laikymo.

[1] COM(2022) 639 *final*.
[2] COM(2022) 360 *final*.
[3] 2022 m. birželio 29 d. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) 2022/1032, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) 2017/1938 ir (EB) Nr. 715/2009, kiek tai susiję su dujų laikymu, OL L 173, 2022 6 30, p. 22.

2. Metinės ataskaitos teisinis pagrindas ir aplinkybės

2022 m. lapkričio 1 d. buvo pripildyta 94,9 % ES dujų saugyklų talpos. Tai gerokai viršijo 80 % tikslą, visos valstybės narės pasiekė Reglamente joms nustatytus tikslus[4]. 2022 m. gruodžio 31 d. pripildymo lygis ES vis dar buvo 83,4 %. Dujų laikymo atžvilgiu ES atrodė gerai pasirengusi 2022–2023 m. žiemai.

Reglamento dėl dujų laikymo 6d straipsnio 5 dalyje nurodoma, kad Komisija turi teikti metines ataskaitas Europos Parlamentui ir Tarybai. Šiose ataskaitose turi būti pateikiama:

- priemonių, kurių ėmėsi valstybės narės siekdamos vykdyti dujų laikymo pareigas, apžvalga;
- laiko, kurio reikia Reglamento (EB) Nr. 715/2009 3a straipsnyje nustatytai sertifikavimo procedūrai, apžvalga;
- priemonių, kurių Komisija paprašė imtis siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi pildymo trajektorijų ir pasiekti pripildymo tikslai, apžvalga;
- šio reglamento taikymo galimo poveikio dujų kainoms ir galimam dujų sutaupymui, kiek tai susiję su 6b straipsnio 4 dalimi, analizė.

Šia ataskaita prisidedama prie žinių bazės, susijusios su geriausia saugyklų pripildymo praktika, plėtimo.

3. Priemonių, kurių ėmėsi valstybės narės siekdamos vykdyti dujų laikymo pareigas, apžvalga

Reglamente dėl dujų laikymo nustatyta, kad valstybės narės turi imtis visų būtinų priemonių, kad pasiektų pripildymo tikslus. Jei įmanoma, jos turėtų stengtis taikyti rinkos priemones, kad būtų išvengta nereikalingų rinkos sutrikimų. Tačiau priemonės gali apimti reguliavimo priemones, finansines paskatas ar kompensacijas rinkos dalyviams.

Reglamente dėl dujų laikymo pateikiamas pavyzdinis sąrašas galimų priemonių, kurių valstybės narės gali imtis šiuo tikslu. Siekdama gauti atsiliepimų dėl šių pasiūlymų, 2022 m. rudenį Komisija atitinkamų valstybių narių valdžios institucijoms išsiuntė klausimyną, kuriame jų klausė apie priemones, kurias jos taikė siekdamos užtikrinti, kad jų saugyklos būtų pripildytos. Klausimyne valstybių narių taip pat buvo prašoma pateikti savo nuomonę ir vertinimus dėl taikomų priemonių veiksmingumo, jų stipriųjų ir silpnųjų pusių.

Valstybių narių teigimu, veiksmingai laiku pripildyti jų saugyklas padėjo šios priemonės:

1. saugyklų operatorių įpareigojimas pasiekti minimalų pripildymo lygį pagal nacionalinį tikslą;
2. konkursų dėl laikymo pajėgumų skelbimas rinkos dalyviams;

[4] Dujų infrastruktūra Europoje – bendros dujų atsargos saugyklose (agsi.gie.eu)

3. mechanizmas tam atvejui, kai bendras užsakytas dujų laikymo pajėgumas yra mažesnis už minimalų pripildymo lygį, pavyzdžiui, iš anksto sutartos sąlygos su rinkos dalyviais dėl papildomo kiekio;
4. užtikrinimas, kad rezervuoti pajėgumai būtų veiksmingai naudojami taikant mechanizmą „naudok arba prarask“ arba skiriant baudas už reikalavimų nesilaikymą;
5. galiausiai, jei mažai tikėtina, kad pirmiau nurodytos priemonės duos norimų rezultatų, subjekto, kuris pirktų trūkstamą kiekį iš didmeninės rinkos, paskyrimas.

Be to, remdamosi Reglamento (ES) 2022/1032 Ib priedu Austrija ir Vokietija sudarė susitarimą dėl pripildymo tikslo ir pildymo trajektorijos pagal 6a straipsnį, nes šios valstybės narės dalijasi bendra atsakomybe už saugyklas „Haidach“ ir „7Fields“[5].

Pagal reglamento naštos pasidalijimo mechanizmą numatyta, kad savo teritorijose saugyklų neturinčios valstybės narės laiko dujas kaimyninėse šalyse – šis laikomas kiekis turi sudaryti bent 15 % jų per metus suvartojamo kiekio. Tačiau valstybės narės mažai naudojosi koordinuotomis priemonėmis dujų saugykloms pildyti.

2022 m. rugsėjo mėn. Italija ir Graikija pasirašė susitarimo memorandumą dėl dujų laikymo. Jis leidžia Graikijos nacionalinės gamtinių dujų perdavimo sistemos siuntėjams Italijoje laikyti iki 1,14 TWh dujų. Tokie susitarimai yra labai svarbūs valstybėms narėms, kurios neturi dujų laikymo pajėgumų savo teritorijose. Estijos vyriausybė susitarė dėl 1 Twh dujų, kurios būtų laikomos kaip nacionalinis strateginis rezervas saugykloje Latvijoje, pirkimo.

Nors per seminarą[6] dėl Reglamento dėl dujų laikymo įgyvendinimo daugelis Europos asociacijų, kurios yra Dujų koordinavimo grupės narės, pripažino reglamento veiksmingumą, jos rekomendavo taikyti daugiau rinkos priemonių, kad reglamentas būtų įgyvendintas veiksmingai, ypač siekiant sumažinti laikymo išlaidas.

Valstybės narės per 2022 m. atliko precedento neturinčias investicijas, kad Europos dujų infrastruktūra taptų atsparesnė ir padidėtų galimybės gauti suskystintų gamtinių dujų (SGD) nuo rusiškų dujų labai priklausančiuose regionuose. Todėl 2023 m. padėtis labai pasikeitė – dabar valstybės narės gali geriau išnaudoti rinkos priemones ir mažiau pasikliauti intervencinėmis priemonėmis, kurios buvo būtinos dėl infrastruktūros trūkumo arba siekiant užkirsti kelią ne ES saugyklų operatorių manipuliavimui rinka.

Dėl visų priemonių 80 % užpildymo tikslas 2022 m. buvo viršytas. Iki 2022 m. lapkričio 1 d. buvo pripildyta 94,9 % ES dujų saugyklų talpos ir visos valstybės narės pripildė po daugiau kaip 80 % talpos (žr. toliau pateiktą lentelę ir diagramą). Latvijai, vienintelei valstybei narei, pripildžiusiai mažiau nei 80 %, buvo taikoma mažesnė dujų laikymo pareiga dėl didelių laikymo pajėgumų, palyginti su nacionaliniu dujų suvartojimu. Latvijos pasiektas pripildymo lygis reikšmingai viršijo jai taikytą mažesnį lapkričio mėn. tikslą, nustatytą atsižvelgiant į jos suvartojamą kiekį.

[5] Oficialiame Austrijos registre paskelbtas susitarimas: https://www.ris.bka.gv.at/eli/bgbl/III/2023/16.
[6] Komisijos ekspertų grupių ir kitų panašių subjektų registras (europa.eu).

Lentelė. Pripildymo lygiai 2022 m. lapkričio 1 d.

	Pripildymo lygis (%)	Darbinis (dujų) tūris (TWh)
AT	93,1	95,5
BE	100	7,6
BG	90,4	5,8
CZ	94,9	43,8
DE	99,2	245,2
DK	99,3	9,9
ES	94,8	35,3
FR	100	132,6
HR	97,0	4,8
HU	86,0	67,7
IT	95,5	193,4
LV	57,7	24,1
NL	91,8	138,9
PL	98,9	36,4
PT	98,3	4,0
RO	96,8	32,8
SE	92,9	0,1
SK	91,3	38,8
ES	**94,9**	**1116,21**

Šaltinis: AGSI duomenų bazė, 2022 m. lapkričio 1 d.

Diagrama. 2022 m. ES saugyklų pripildymo lygis ir ES trajektorija

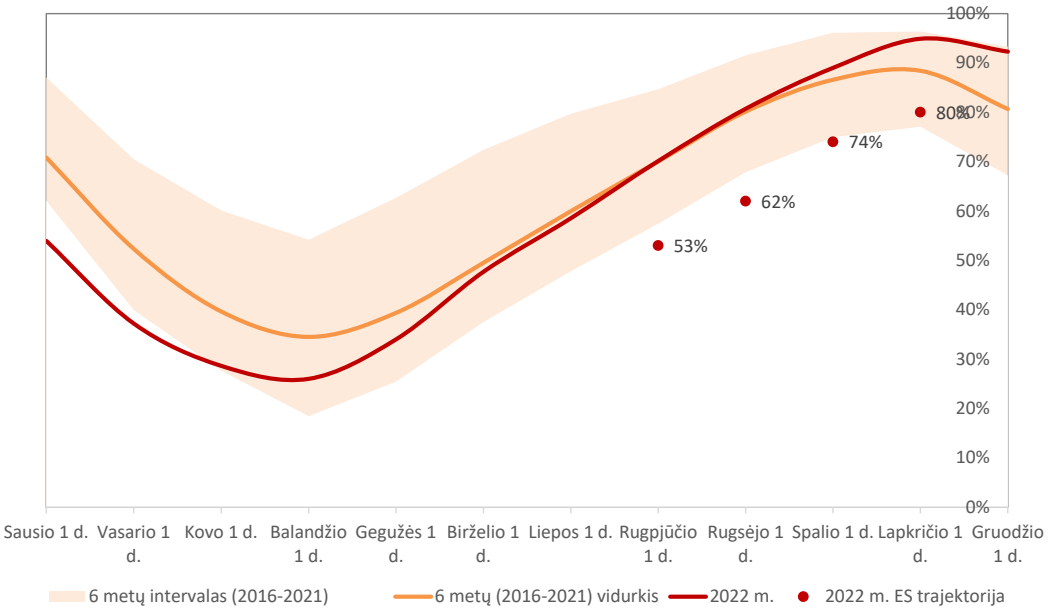

4. ES saugyklos, kurių savininkė anksčiau buvo arba kurias valdė „Gazprom“

2021 m. bendrovei „Gazprom“ priklausė arba ji valdė maždaug 10 % ES saugyklų pajėgumų. „Gazprom“ saugyklos nebuvo pripildytos iki 2021–2022 m. žiemos pradžios ir sezono, kai dujos išleidžiamos iš saugyklų, pabaigoje buvo beveik tuščios. Šios „Gazprom“ saugyklos buvo atsakingos už vidutinio ES saugyklų pripildymo lygio 2021 m. pabaigoje sumažinimą 6–8 procentiniais punktais, palyginti su ankstesniais metais.

Toliau pateiktoje diagramoje parodyti dujų kiekio pokyčiai bendrovei „Gazprom“ priklausančiose arba jos valdomose saugyklose (oranžinė brūkšninė linija) ir kitose ES saugyklose (mėlyna brūkšninė linija). Juoda linija rodo bendrą dujų kiekį, laikomą visose ES saugyklose.

Diagrama. Dujų kiekio pokyčiai bendrovei „Gazprom“ priklausančiose arba jos valdomose saugyklose

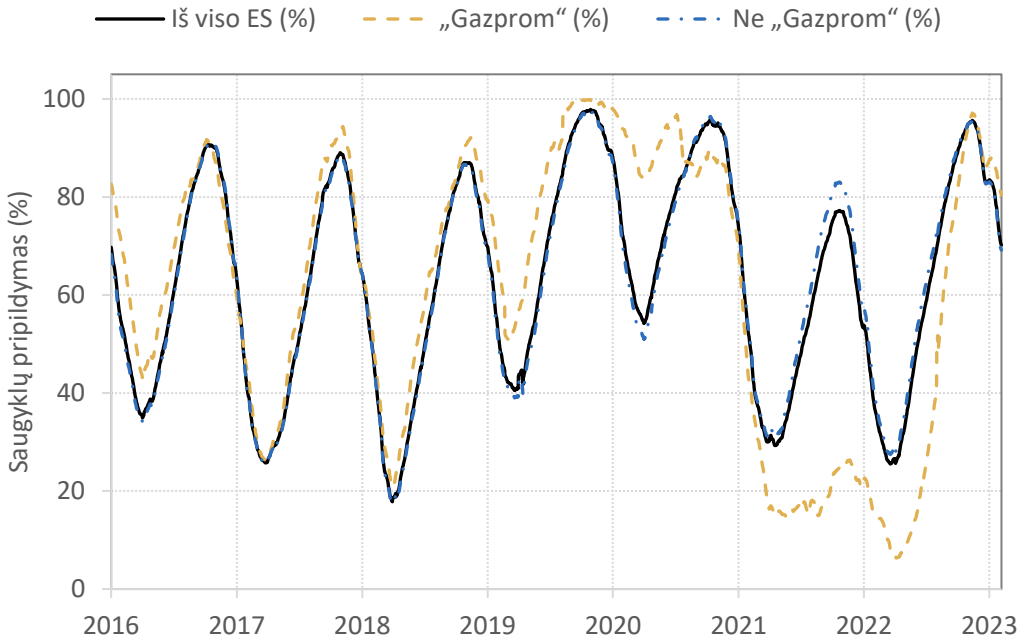

2022 m. vasarą valstybės narės, turinčios bendrovei „Gazprom“ priklausančias arba jos valdomas saugyklas, ėmėsi priemonių savo energetiniam saugumui apsaugoti:

- Vokietija nacionalizavo savo „Gazprom“ saugyklas, kurių savininkė anksčiau buvo „Gazprom Germania“. Naujojo subjekto pavadinimas yra „SEFE Securing Energy for Europe GmbH“.
- Austrijos saugykla buvo atiduota kitam operatoriui pagal įvestas naujas taisykles „naudok arba prarask“. 2023 m. vasario 17 d. Vokietija ir Austrija pasirašė susitarimą dėl bendros atsakomybės už gamtinių dujų saugyklų „Haidach“ ir „7Fields“ naudojimą ir pildymą bei laikomų dujų kiekių transportavimą esant trūkumui. Susitarimas sudarytas po 2022 m. liepos mėn. sutarto Berlyno ir Vienos susitarimo memorandumo. Abi Austrijoje esančias saugyklas anksčiau jau naudojo ir Vokietijos, ir Austrijos bendrovės.
- Nyderlanduose vyriausybė paskyrė valstybės valdomą subjektą „Energiebeheer Nederland“ transportuoti dujoms į saugyklą „Bergermeer“ panaudojant nepanaudotus saugyklos pajėgumus, įskaitant bendrovei „Gazprom“ priklausančius pajėgumus.
- Čekija pritaikė principą „naudok arba prarask“, kad priverstų nenaudojamų dujų laikymo pajėgumų (viršijančių tam tikrą ribą) turinčius rinkos dalyvius dalį dujų įleidimo talpos grąžinti vyriausybei. Pagal šį principą buvo paimti bendrovės „Gazprom“ dujų laikymo pajėgumai Damboricos saugykloje ir skirti vyriausybės specialioms aukciono priemonėms.

Tarp šių priemonių yra ir galimybė rengti nemokamus aukcionus bei mokėti prekybininkams mainais už dujų laikymą.

Dėl šių priemonių bendrovei „Gazprom“ anksčiau priklausiusios arba jos valdytos saugyklos iki 2022 m. lapkričio 1 d. buvo pripildytos vidutiniškai 94 % (2021 m. lapkričio 1 d. – 26 %).

Toliau pateiktoje lentelėje parodytas valstybių narių priemonių, kuriomis buvo panaikinta arba sumažinta bendrovės „Gazprom“ įtaka dujų laikymui, veiksmingumas. Joje palyginami bendri bendrovei „Gazprom“ priklausantys arba jos valdomi kiekvienos šalies dujų laikymo pajėgumai 2021 m. lapkričio mėn. ir 2022 m. lapkričio mėn.

Lentelė. Bendrovei „Gazprom“ priklausantys arba jos valdomi saugyklų pajėgumai atskirose šalyse 2021 m. ir atitinkami pripildymo lygiai 2021 m. lapkričio mėn. ir 2022 m. lapkričio mėn.

Šalis	**„Gazprom“ priklausantys arba jos valdomi pajėgumai 2021 m. (TWh)**	**Pripildymo lygis 2021 m. lapkričio 1 d.**	**Pripildymo lygis 2022 m. lapkričio 1 d.**
AT	32,3	20 %	91 %
CZ	2,2	45 %	85 %
DE	58,2	27 %	94 %
NL	19,3	30 %	99 %
IŠ VISO	112,0	26 %	94 %

5. Paklausos telkimo priemonė pagal Tarybos reglamentą (ES) 2022/2576

2022 m. gruodžio 19 d. Tarybos pagal Komisijos pasiūlymą priimtame Reglamente (ES) 2022/2576[7] numatyta paklausos telkimo priemonė, padėsianti ES šalims laiku užtikrinti pakankamą dujų tiekimą 2023–2024 m. žiemą. Be to, reglamente nustatytas bendro pirkimo mechanizmas bus labai svarbus siekiant išvengti atvejų, kai Europos bendrovės konkuruoja dėl tų pačių dujų taip didindamos kainas.

ES šalių prašoma sutelkti paklausą dujų kiekiui, kuris atitinka 15 % jų saugyklų pripildymo pareigų. Daugiau nei 15 % sutelkimas bus savanoriškas, bet grindžiamas tuo pačiu mechanizmu.

Šiuo tikslu Komisija sudarė sutartį su paslaugų teikėju, kad jis teiktų reikiamas paslaugas siekiant sutelkti Europos bendrovių dujų paklausą ir jai laiku rasti konkurencingiausius tiekimo pasiūlymus, skirtus kitam saugyklų pildymo sezonui. Radus paklausai atitinkamą pasiūlą,

[7] Tarybos reglamentas (ES) 2022/2576 dėl solidarumo didinimo geriau koordinuojant dujų pirkimą, nustatant patikimus lyginamuosius kainų indeksus ir tarpvalstybinius dujų mainus, OL L 335, 2022 12 29, p. 1.

bendrovės gali savanoriškai sudaryti pirkimo sutartis su dujų tiekėjais – tiek atskirai, tiek bendrai. Tai ypač naudinga mažesnėms bendrovėms ir bendrovėms iš priėjimo prie jūros neturinčių šalių, kurių prieiga prie pasaulinės rinkos arba derybinė galia yra mažesnė. Bendras pirkimas taip pat galėtų būti naudingas dujas vartojančiai pramonei, pavyzdžiui, trąšų ir keramikos sektoriams.

Siekdamos sukurti bendrą pirkimo mechanizmą ES valstybės narės, Energijos bendrijos susitariančiosios šalys ir ES pramonės atstovai suvienija jėgas įvairiuose forumuose, kad perduotų Komisijai savo patirtį ir patarimus. Jie tai daro per *ad hoc* valdančiąją tarybą, regionines grupes ir pramonės patariamąją grupę.

6. Sertifikavimo procedūrai reikalingo laiko apžvalga

Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad kiekvieną laikymo sistemos operatorių, įskaitant laikymo sistemų operatorius, kuriuos kontroliuoja perdavimo sistemų operatoriai, sertifikuotų nacionalinė reguliavimo institucija arba kita valstybės narės paskirta institucija. Taip siekiama užtikrinti, kad poveikis laikymo sistemos operatoriui nekeltų pavojaus energijos tiekimo saugumui ar bet kokiems kitiems esminiams saugumo interesams ES ar bet kurioje valstybėje narėje.

Reglamente dėl dujų laikymo numatyta, kad tvirtinančioji institucija priima sertifikavimo sprendimo projektą laikymo sistemos operatorių, eksploatuojančių požemines dujų saugyklas, kurių talpa viršija 3,5 TWh, atžvilgiu, kai visos saugyklos, neatsižvelgiant į laikymo sistemos operatorių skaičių, buvo pripildytos 2021 m. kovo 31 d. ir 2022 m. kovo 31 d. tokiu lygiu, kuris vidutiniškai buvo mažesnis nei 30 % jų didžiausios talpos, arba per 150 darbo dienų nuo pranešimo gavimo dienos. Šių saugyklų atžvilgiu tvirtinančioji institucija jau turėjo pamėginti priimti sertifikavimo sprendimo projektą iki 2022 m. lapkričio 1 d.

Visų kitų laikymo sistemos operatorių atžvilgiu tvirtinančioji institucija sertifikavimo sprendimo projektą turi priimti ne vėliau kaip 2024 m. sausio 2 d. arba per 18 mėnesių nuo pranešimo gavimo dienos.

Komisija turi pateikti savo nuomonę dėl sertifikavimo sprendimo projekto tvirtinančiajai institucijai per 25 darbo dienas nuo tokio pranešimo. Tvirtinančioji institucija tuomet turi visapusiškai atsižvelgti į Komisijos nuomonę.

Tvirtinančioji institucija turi priimti sertifikavimo sprendimą per 25 darbo dienas nuo Komisijos nuomonės gavimo dienos.

2022 m. Komisijai pateiktas tik vienas sertifikavimo sprendimo projektas, kurį 2022 m. spalio mėn. pateikė Belgijos federalinė elektros energijos ir dujų reguliavimo komisija (CREG).

Siekdama padėti valstybėms narėms priimti sertifikavimo projektus Komisija surengė specialią Dujų koordinavimo grupės sesiją, kad sertifikavimo procedūrą atliekantiems saugyklų operatoriams ir savininkams būtų pateiktos praktinės gairės. Komisija priminė, kad dėl sertifikavimo turėtų sumažėti rizika dujų tiekimo saugumui regioniniu, nacionaliniu ar ES lygmeniu, kylanti taip pat ir dėl šių veiksnių:

a) valdymo nuosavybės teise, tiekimo ar kitų komercinių ryšių, kurie galėtų turėti neigiamos įtakos laikymo sistemos operatoriaus paskatoms ir gebėjimui pripildyti požeminę dujų saugyklą;

b) ES teisių ir pareigų ES nepriklausančios valstybės atžvilgiu, kylančių pagal tarptautinę teisę, įskaitant visus su viena ar daugiau ES nepriklausančių valstybių sudarytus susitarimus, kurių susitariančioji šalis yra ES ir kurie susiję su energijos tiekimo saugumo klausimais;

c) atitinkamų valstybių narių teisių ir pareigų ES nepriklausančios valstybės atžvilgiu, kylančių pagal atitinkamų valstybių narių su viena ar daugiau ES nepriklausančių valstybių sudarytus susitarimus, jei tie susitarimai atitinka ES teisę, arba

d) visų kitų specifinių konkretaus atvejo faktų ir aplinkybių.

Pabrėžiama tiekimo saugumo rizika, kylanti iš nuosavybės teisės, kuri galėtų turėti neigiamos įtakos gebėjimui pripildyti saugyklas. Vienas iš svarbiausių sertifikavimo sprendimo projekto elementų yra sąvoka „lemiama įtaka“ – tai nuosavybės teisė į (arba teisė naudoti) visą įmonės turtą ar jo dalį, arba teisės ar sutartys, kurios daro lemiamą įtaką įmonės organų sudėčiai, balsavimui ar sprendimams.

7. Priemonių, kurių Komisija paprašė imtis siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi pildymo trajektorijų ir pasiekti pripildymo tikslai, apžvalga

Reglamente dėl dujų laikymo numatytas stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo mechanizmas, skirtas stebėti pripildymo lygiui valstybėse narėse. Juo užtikrinama nuolatinė pažanga pildant saugyklas ir paliekamas tam tikras lankstumas įleisti daugiau ar mažiau dujų priklausomai nuo tuo metu esančių rinkos kainų. Šiuo reikalavimu nustatomi tarpiniai dviejų mėnesių tikslai, tačiau leidžiama nukrypti taikant 5 % paklaidos ribą.

Jei valstybė narė reikšmingai ir ilgam nukrypsta nuo pildymo trajektorijos ir dėl to kyla pavojus pripildymo tikslui, Komisija, pasikonsultavusi su Dujų koordinavimo grupe ir atitinkamomis valstybėmis narėmis, pateiks rekomendaciją tai valstybei narei arba kitoms atitinkamoms valstybėms narėms dėl priemonių, kurių turi būti imamasi nedelsiant. Jei pateikus rekomendaciją ir toliau nepavyksta laikytis minimalių pripildymo tikslų, Komisija gali priimti sprendimą dėl tolesnių veiksmų.

Visos valstybės narės laikėsi nustatytų 2022 m. tarpinių tikslų, o jų minimalus pripildymo lygis nei reikšmingai, nei ilgam nenukrypo nuo tikslo. Todėl 2022 m. Komisijai nereikėjo imtis priemonių siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi pildymo trajektorijų ir pripildymo tikslų.

2022 m. lapkričio 25 d. Komisija įgyvendinimo reglamentu[8] nustatė tarpinius dujų saugyklų pripildymo tikslus, kuriuos valstybės narės turi įgyvendinti 2023 m., kad iki 2023 m. lapkričio 1 d. būtų pasiektas 90 % dujų saugyklų pripildymo tikslas. Kaip numatyta Reglamente dėl dujų laikymo, įgyvendinimo reglamente buvo nustatyti tarpiniai 2023 m. vasario 1 d., gegužės 1 d., liepos 1 d. ir rugsėjo 1 d. tikslai toms valstybėms narėms, kurios savo teritorijoje turi požeminę saugyklą, sujungtą su jų rinkos zona. Šie tikslai buvo pagrįsti valstybių narių pasiūlymais,

[8] 2022 m. lapkričio 23 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2022/2301, kuriuo nustatomi kiekvienos valstybės narės, kurios teritorijoje yra tiesiogiai su jos rinkos zona sujungtų požeminių dujų saugyklų, 2023 m. pildymo trajektorijos tarpiniai tikslai (C/2022/8593), OL L 305, 2022 11 25, p. 5–8.

ankstesnių 5 metų pripildymo rodikliais ir Komisijos atliktu bendros tiekimo saugumo padėties vertinimu.

Komisija taip pat konsultavosi su Dujų koordinavimo grupe ir neseniai įsteigtu Dujų saugojimo komitetu. Be to, 2023 m. šie privalomi tikslai yra minimalios ribos (taikant penkių procentinių punktų paklaidą), kurių valstybės narės turi laikytis, kad užtikrintų tam tikrą tiekimo saugumo lygį ir saugyklų pripildymą 2023–2024 m. žiemai.

Lentelė. Valstybių narių, kurių teritorijoje yra požeminių dujų saugyklų, 2023 m. tarpiniai tikslai, priimti Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2022/2301

Valstybė narė	**Vasario 1 d. tarpinis tikslas**	**Gegužės 1 d. tarpinis tikslas**	**Liepos 1 d. tarpinis tikslas**	**Rugsėjo 1 d. tarpinis tikslas**
AT	49 %	37 %	52 %	67 %
BE	30 %	5 %	40 %	78 %
BG	45 %	29 %	49 %	71 %
CZ	45 %	25 %	30 %	60 %
DE	45 %	10 %	30 %	65 %
DK	45 %	40 %	60 %	80 %
ES	59 %	62 %	68 %	76 %
FR	41 %	7 %	35 %	81 %
HR	46 %	29 %	51 %	83 %
HU	51 %	37 %	65 %	86 %
IT	45 %	36 %	54 %	72 %
LV	45 %	41 %	63 %	90 %
NL	49 %	34 %	56 %	78 %
PL	45 %	30 %	50 %	70 %
PT	70 %	70 %	80 %	80 %
RO	40 %	41 %	67 %	88 %
SE	45 %	5 %	5 %	5 %
SK	45 %	25 %	27 %	67 %

Siekdama nustatyti pripildymo lygius Komisija apsvarstė valstybių narių vertinimus ir būtino minimalaus techninio lygio įvertinimą, atsižvelgdama į kiekvienos saugyklos pripildymo ir išleidimo pajėgumus, kad iki 2023 m. lapkričio 1 d. būtų pasiektas 90 % lygis.

8. Galimo poveikio dujų kainoms ir dujų sutaupymui analizė

Tiksliai priežastinio ryšio analizei reikėtų priešingos padėties scenarijaus duomenų – jeigu Reglamento dėl dujų laikymo nebūtų, tačiau kiti veiksniai (pvz., pasauliniai pokyčiai), darantys įtaką Europos dujų tiekimui ir paklausai Reglamento dėl dujų laikymo galiojimo laikotarpiu, išliktų nepakitę. Priešingos padėties scenarijui būtina informacija nebuvo pakankamai išsami. Todėl Komisija atliko nurodomąją ir mažiau priežastinę analizę.

Didžiausias kainų pikas buvo rugpjūčio viduryje ir pabaigoje, tačiau tiesioginio ryšio tarp dujų saugyklų pripildymo ir kainų padidėjimo nebuvo galima nustatyti. Pavyzdžiui, kainų šuolis įvyko tuo metu, kai įleidimo į saugyklas rodikliai buvo gana įprasti ir pastovūs. Ir priešingai, artėjant galutiniam lapkričio 1 d. terminui, iki kurio turėjo būti pasiektas pripildymo tikslas, spalio ir lapkričio mėnesiais, kai dėl šildymo sezono pradžios buvo dedamos papildomos pastangos didinti dujų atsargas, kainos jau buvo gerokai mažesnės nei prieš tai buvusiais mėnesiais.

Toliau pateiktoje diagramoje parodytas įleidimo į saugyklas ir kainų 2022 m. verčių ir vidutinių 2019–2021 m. verčių santykis. Vienetui lygus kainų santykis reiškia, kad 2022 m. kainos buvo lygios 2019–2021 m. vidurkiui. Didesnis už vienetą santykis reiškia, kad 2022 m. kainos buvo didesnės; santykis lygus 5 reiškia, kad 2022 m. kainos buvo penkis kartus didesnės už 2019–2021 m. vidurkį. Toks pats skaičiavimas taikomas ir įleidimo į saugyklą linijai.

Pagal šią diagramą santykiniai kainų pikai nesutapo su santykiniais įleidimo į saugyklas pikais. Priešingai – iš turimų duomenų matyti, kad didesnį poveikį dujų kainų šuoliui galėjo turėti pasiūlos svyravimai.

Nepaisant to, negalime atmesti galimybės, kad ryžtingas operatorių vykdomas saugyklų pildymas valstybėms narėms vykdant arba nevykdant reguliavimo intervencijas pagal Reglamentą dėl dujų laikymo prisidėjo prie laikino kainų išaugimo. Komisijai žinoma apie teiginius, kad laipsniškesnis saugyklų pildymas, taip pat pasinaudojant lankstumu, atsiradusiu dėl ES lygmeniu nustatytų 2022 m. tarpinių tikslų, galėjo padėti sušvelninti kainų pokyčius.

Remiantis turimais duomenimis, negalima padaryti aiškių išvadų dėl galimo dujų laikymo tikslų ryšio su kainų pokyčiais. Tolesnis dujų įleidimas į saugyklas sumažino riziką, kad saugyklų pripildymas gali sumažėti iki pavojingo lygio.

Prie šios ataskaitos pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente pateikiama išsamesnė informacija apie analizės metodiką ir kiekybinius rezultatus.

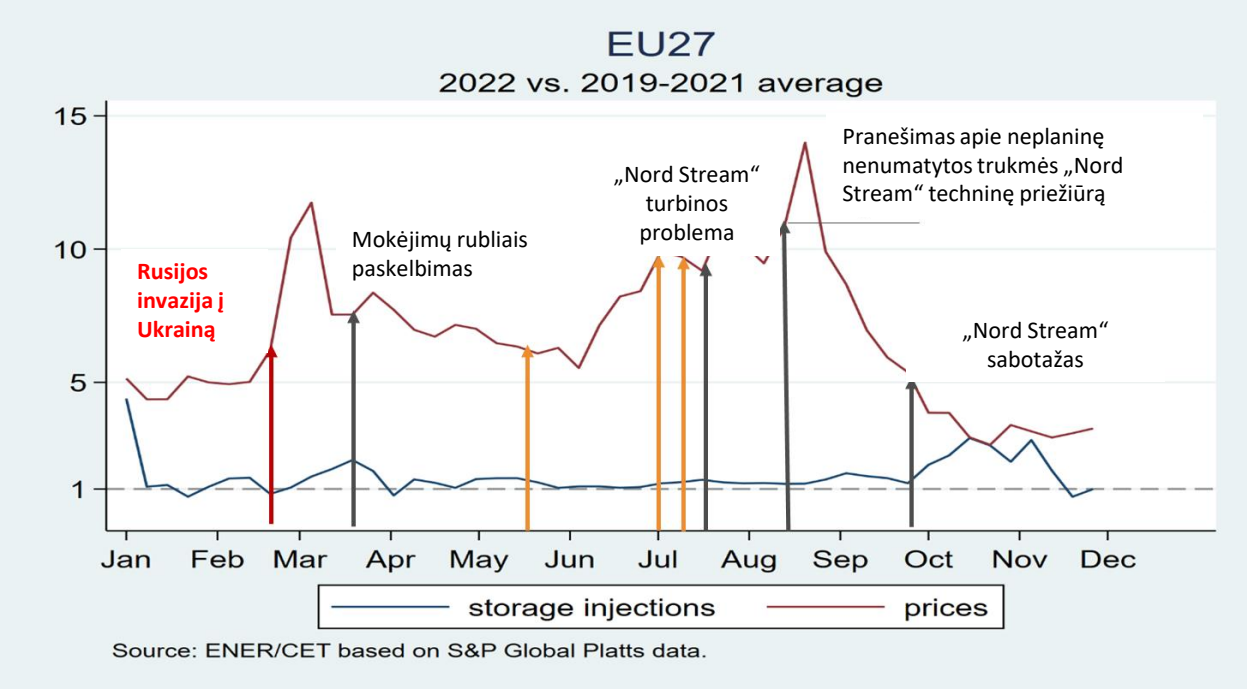

Be to, priėmus Reglamentą dėl dujų poreikio mažinimo[9], nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. sausio mėn. valstybės narės sumažino savo dujų poreikį 19 %, palyginti su paskutinių 5 metų vidurkiu (žr. toliau pateiktą diagramą). Tai reikšmingai kompensavo rusiškų dujų trūkumą: nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. sausio mėn. buvo sutaupyta 42 mlrd. kubinių metrų dujų, tai dujų rinkai suteikė lankstumo. Atsižvelgiant į įtampą dujų rinkoje, 2023 m. vasario mėn. Dujų koordinavimo grupės posėdyje buvo pripažinta, kad veiksmingiausia priemonė yra paklausos mažinimas, nes pasiūlos didinimą riboja pasauliniai gamybos pajėgumai ir tam įtakos turi pasaulinė konkurencija.

Poreikio sumažinimas 2022 m. vasarą palengvino dujų įleidimą į saugyklas, o poreikio mažinimo priemonės apribojo dujų išleidimą 2022–2023 m. žiemą. Todėl buvo užtikrintas pakankamas dujų laikymo lygis, kad būtų galima atlaikyti žiemos šalčius.

Nuo 2022–2023 m. žiemos pradžios dėl poreikio mažinimo atsiradęs lankstumas padėjo sumažinti dujų kainas nuo rekordinių aukštumų iki ikikarinio lygio 2023 m. vasario mėn.

[9] 2022 m. rugpjūčio 5 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/1369 dėl koordinuotų dujų poreikio mažinimo priemonių ST/11568/2022/INIT, OL L 206, 2022 8 8, p. 1–10.

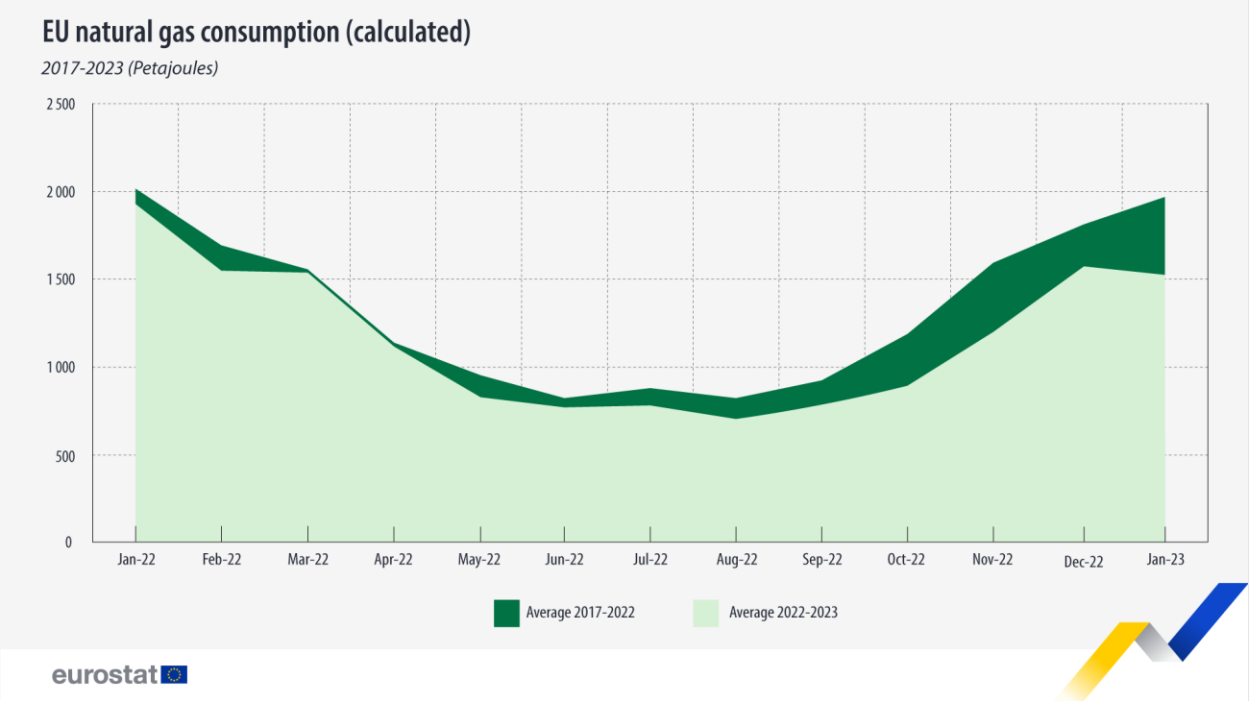

9. Išvada

2022 m. valstybės narės dėjo dideles ir precedento neturinčias pastangas pripildyti saugyklas. ES Reglamente dėl dujų laikymo nustatytas 80 % tikslas 2022 m. buvo viršytas. 2022 m. lapkričio 1 d. buvo pripildyta 94,9 % ES dujų saugyklų talpos. 2022 m. pabaigoje vidutinis lygis vis dar buvo aukštas (83,4 %). Toks didelis pripildymo lygis labai padėjo sustiprinti tiekimo saugumą 2022–2023 m. žiemą, o tai savo ruožtu dujų rinkoje sumažino rizikos priedą metų pabaigoje.

Valstybės narės ėmėsi visų būtinų priemonių, kad pasiektų pripildymo tikslus, įskaitant tarpinius tikslus. Kai kurios valstybės narės gerokai viršijo tikslinį pripildymo lygį. 2022 m. visos valstybės narės pasiekė minimalias ES pildymo trajektorijas ir pripildymo tikslus. Minimalių tarpinių tikslų mechanizmas valstybėms narėms paliko pakankamai laisvės pačioms nustatyti savo priemones.

Visos valstybės narės, kurių teritorijoje yra saugyklų, naudojo priemonių rinkinį, kaip numatyta Reglamente dėl dujų laikymo. Skirtingų priemonių prioritetai skirtingose valstybėse narėse skyrėsi. Pirmiausia jos rinkosi rinkos priemones. Kitos pageidautinos priemonės buvo pareiga laikyti tam tikrą minimalų dujų kiekį, konkursų dėl laikymo pajėgumų skelbimas rinkos dalyviams, taip pat paskatos pripildyti saugyklas ir užtikrinti, kad pajėgumai, dėl kurių sutarta, būtų veiksmingai naudojami.

Reglamente dėl dujų laikymo nustatyta pareiga sertifikuoti saugyklų operatorius ir savininkus buvo siekiama padėti išvengti neigiamos ES nepriklausančių valstybių įtakos saugyklų pripildymui. 2022 m. Komisijai pateiktas vienas sertifikavimo projektas, dėl jo pateikta teigiama nuomonė.

Nors kitos saugyklos nebuvo sertifikuotos, valstybės narės ankstyvajame etape ėmėsi priemonių, kad ES nepriklausančios valstybės negalėtų daryti neigiamos įtakos saugyklų pripildymui. Jos pranešė apie saugyklų nuosavybės nacionalizavimą ir už pripildymą atsakingų valstybinių subjektų paskyrimą. Nors valstybės narės vis dar turi Komisijai pateikti sertifikavimo sprendimų projektus, šiuo metu nėra įrodymų, kad tiekimo saugumui užtikrinti skirtų saugyklų pripildymui tebekyla pavojus. Dauguma sertifikatų turės būti išduota 2023 m. siekiant užtikrinti, kad nebūtų žalingos įtakos saugyklų savininkams ir operatoriams.

Remiantis turimais duomenimis, neįmanoma padaryti išvados, ar ir kokiu mastu Reglamente dėl dujų laikymo nustatyti pripildymo tikslai turėjo įtakos dujų kainoms. Jos priklauso nuo daugelio su laikymu nesusijusių veiksnių, pvz., tiekimo vamzdynais, SGD prieinamumo, dujų sutaupymo, meteorologinių sąlygų ir priedo, susijusio su rinkoje suvokiama tiekimo saugumo rizika. Remiantis gautais duomenimis, atrodo, kad yra galimybių taikyti nacionalines priemones, kuriomis ES tikslai būtų įgyvendinami veiksmingiau, išvengiant neigiamą įtaką kainų pokyčiams darančių pildymo trajektorijų.

Tai pirmas kartas, kai pagal Reglamentą dėl dujų laikymo valstybės narės imasi dujų laikymo priemonių ir jas įgyvendina pagal bendrą sistemą, kuria leidžiamas ir skatinamas rinkos ir reguliavimo priemonių derinimas siekiant užtikrinti minimalų pripildymo lygį. Tai taip pat yra pirmas kartas, kai valstybės narės sudarė (nors ir ribotu mastu) specialius susitarimus dėl dalijimosi dujų laikymo ištekliais ir susijusiomis išlaidomis tarpvalstybiniu mastu. 2022–2023 m. žiemos pabaigoje Komisija ketina prašyti valstybių narių pranešti apie savo patirtį, susijusią su šiais susitarimais.